

Ewa Czaplicka¹

ewa.czaplicka@uwm.edu.pl

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0001-8777-4946

Formy kultu Miłosierdzia Bożego w wizjach siostry Faustyny Kowalskiej

Worship Forms of the Divine Mercy
in the Visions of Sister Faustyna Kowalska

Cytacja: Czaplicka E., 2022, *Formy kultu Miłosierdzia Bożego w wizjach siostry Faustyny Kowalskiej*, Nurt SVD, t. 151, nr 1, s. 186-202

Streszczenie

Ludzie wierzący od zarania biblijnych dziejów wielbili Miłosierną Miłość Boga, gdy poznawali ją i realnie doświadczali jej w Bożych dziełach, od stworzenia wszechświata i człowieka aż po odkupienie całej ludzkości w Jezusie Chrystusie. Od tego wydarzenia Jego Miłosierna Miłość doznaje uwielbienia w Kościele, szczególnie w sprawowanej w nim liturgii oraz kulcie. Jednak dopiero mistyczne objawienia, których doświadczyła Faustyna Kowalska, wywołały ożywioną dyskusję w kwestii odrębnego od dotychczasowych form i oficjalnego w całym Kościele rzymskokatolickim kultu Miłosierdzia Bożego oraz nowych sposobów jego sprawowania. W artykule zostanie przedstawiona treść orędzia o Bożym Miłosierdziu oraz opis form jego kultu (święto Miłosierdzia, obraz Jezusa Miłosiernego, koronka i inne modlitwy). Zostaną one omówione chronologicznie zgodnie z przesłaniem, jakie otrzymała Faustyna w licznych wizjach i rozmowach z Jezusem. Jako Apostołka Bożego Miłosierdzia wybrana przez Niego i powołana do głoszenia wiecznej prawdy o Miłosierdziu Stwórcy i Zbawiciela, okazała się nadzwyczaj ubogacona poznaniem

¹Doktor nauk teologicznych, pracownik na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Absolwentka studiów teologicznych Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, filia Instytutu Kultury Chrześcijańskiej w Olsztynie. Obszar zainteresowań badawczych z zakresu teologii moralnej i duchowości.

i doświadczeniem tej tajemnicy i głęboko przekonana o osobistej misji. Dlatego też należy nieustannie przypominać ludzkości owo orędzie.

Słowa kluczowe: Faustyna Kowalska, kult Bożego Miłosierdzia, święto Miłosierdzia Bożego, obraz Jezusa Miłosiernego, modlitwy do Bożego Miłosierdzia.

Abstract

Since the dawn of biblical history believers have worshiped God's Merciful Love when they got to know it and really experienced it in God's works, from the creation of the universe and man, to the redemption of all humanity in Jesus Christ. From this moment His Merciful Love has been worshiped in the Church especially in the liturgy and worship celebrated there. However, it was only because of the mystical manifestations experienced by Faustyna Kowalska that induced a lively discussion about the worship of Divine Mercy distinct from the previous and official forms in the entire Roman Catholic Church and new forms of its celebration. The article presents the message of the Divine Mercy and a description of the forms of its worship (the Feast of Mercy, the image of Merciful Jesus, the chaplet and other prayers). They are discussed chronologically according to the messages Faustyna received in numerous visions as well as conversations with Jesus. Being chosen an Apostle of Divine Mercy and called to proclaim the eternal truth about the Mercy of the Creator and Saviour she turned out to be extraordinarily enriched with the knowledge and experience of this mystery and deeply convinced about her personal mission. Therefore, mankind should be constantly reminded of this message.

Keywords: Faustyna Kowalska, Divine Mercy cult, the Feast of Divine Mercy, the image of Merciful Jesus, prayers to Divine Mercy.

Wprowadzenie

Niewątpliwie stoimy dziś w obliczu upadku moralnego i społecznego. Świat potrzebuje gruntownej odnowy. Pojawia się wiele wątpliwości i pytań: 1) co może zatrzymać błędną machinę przemocy na ziemi, która rozpędzona kieruje się w stronę własnego upadku? 2) co pragnął światu przekazać Jezus za pośrednictwem Siostry Faustyny? 3) jaki sekret skrywa się w słowach: Jezu, ufam Tobie! Ratunkiem dla pogrążającej się w chaosie moralnym i duchowym ludzkości powinno stać się orędzie o Bożym Miłosierdziu przekazane przez Faustynę Kowalską (1905-1938), świętą Kościoła katolickiego, zakonnice ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, mistyczkę oraz stygmatyczkę. Ceniona jest nie tylko jako autorka *Dzienniczka*, w którym zapisywała swoje duchowe doświadczenia przede wszystkim ze spotkań z Jezusem, czy dzięki powszechnemu kojarzeniu jej z Obrazem Jezusa Miłosiernego oraz

Koronką do Miłosierdzia Bożego, lecz nade wszystko jako skuteczna orędowniczka u Boga i wiarygodny świadek Jego Miłości i Miłosierdzia wobec każdego człowieka, szczególnie tego pogubionego i pogrążonego w śmiertelnym uścisku zła i grzechu. Orędzie skierowane przez Jezusa do Siostry Faustyny dotyczy również nowych form kultu Bożego Miłosierdzia, które mają służyć przypominaniu światu prawdy o nieskończonej Miłości Boga do każdego człowieka, czyli o Jego „Istocie”. Niewątpliwie stanowi ono kamień węgielny zarówno misji samej Faustyny, jak i Apostołów Chrystusa. Dzięki otrzymanej łasce powołania stała się Faustyna dla współczesnego świata prawdziwą ikoną Miłosierdzia Boga Ojca i obrazem Jego Miłosiernego Syna nadal głoszącego, że nie ma innego Miłosierdzia, jak tylko obecne w Boskiej Trójcy Osób.

Rozważania w niniejszym artykule koncentrują się przede wszystkim na treści orędzia o Bożym Miłosierdziu oraz formach jego kultu zgodnie z przesłaniem, jakie otrzymała Faustyna w swoich licznych wizjach. Ponieważ są one nowe i pozabiblijne, dla ich pełnego zrozumienia oraz sprawowania wydaje się konieczne teologiczne wyjaśnienie, o co prosił swą umiłowaną uczennicę Faustynę sam Boski Mistrz. Niewątpliwie temat Bożego Miłosierdzia jest wielokrotnie podejmowany w licznych opracowaniach i przedstawiany w różnych aspektach. Mimo to wciąż pogłębiania teologiczna refleksja nad treścią orędzia staje się zasadna i należy ją przypominać szczególnie w czasie, gdy świat nieustannie go potrzebuje.

1. Istota kultu Miłosierdzia Bożego

Próbując scharakteryzować misję Siostry Faustyny każdy, kto zetknął się z tą postacią wie, że jej posłannictwo zasadniczo opiera się na przybliżeniu i głoszeniu światu prawdy, która została objawiona na kartach Biblii oraz zainspirowaniu apostołskiego ruchu Miłosierdzia Bożego, podejmującego zadania głoszenia orędzia i wypraszenia u Boga przebaczenia dla grzesznej ludzkości. Dlatego też ważne jest nieustanne włączanie i praktykowanie kultu Bożego Miłosierdzia w jego nowych formach, które pozostawiła światu Siostra Faustyna.

Wprawdzie głównym przedmiotem kultu jest Miłosierdzie Boga, to uprzywilejowane miejsce zajmuje w nim Jezus Chrystus i Jego Miłosierdzie. Do Niego odnoszą się wszystkie formy tego kultu, gdyż to On jako Syn Człowieczy dokona sądu nad całą ludzkością (Mt 25, 31-46). Jest także Tym, który sam czci i uwielbia Miłosierdzie swego

Ojca. Stąd też wszystkie formy kultu przekazane za pośrednictwem Faustyny mają polegać na bezpośredniej czci Miłosierdzia Boga Ojca i Jego Syna. Natomiast Miłosierdzie Ducha Świętego ma być czczone w relacji wzajemnego przenikania się Boskich Osób. Jeśli uznać zatem, że Chrystus – Słowo Wcielone przyniósł ludzkości odkupienie oraz zbawienie, to przysługują Mu określone funkcje zbawcze: jedyne go pośrednika pomiędzy Bogiem a grzeszną ludzkością oraz najwyższego Kapłana i Króla wszelkiego stworzenia. Tworzy On również pomost między Bogiem w Trójcy Przenajświętszej i całą ludzkością. Jako Bóg jest ponad nią, wyróżniając się swoją bezwzględną bezgrzesznością, zaś jako człowiek jest podległy Bogu Ojcu i ściśle zobowiązany Jego wolą, którą rzeczywiście wypełnił aż po mękę i śmierć na krzyżu. W akcie tym złożył On swemu Ojcu zadośćuczynienie za wszystkie grzechy ludzkości i wysłużył dla niej wszelkie łaski. Tak więc motywem odkupienia i zbawienia dokonanego przez Syna Jezusa jest Miłosierdzie Boga Ojca. Następstwem tych zbawczych działań Ojca i Syna powinien być kult Miłosierdzia Bożego, którego realnym symbolem jest krew: znak odkupienia jako złożone zadośćuczynienie Bogu Ojcu oraz woda wypływająca z otwartego boku ukrzyżowanego Zbawiciela, jako dar łaski od Ojca. W takim ujęciu formalny i materialny przedmiot kultu Miłosierdzia Bożego oznacza bezsprzeczną prawowierność, słusność oraz jego pożyteczność (Szafraniec, 1983, s. 92-94).

W początkowym okresie rozwoju kult ten był sprawowany i krzewiony na wzór innych nabożeństw ówczesnych lat. Jego gorącym zwolennikiem i popularyzatorem stał się spowiednik Siostry Faustyny z czasu jej pobytu w Wilnie, błogosławiony ks. Michał Sopoćko. Jednakże znaną dziś jego rozbudowaną formę wraz z podwalinami teologicznymi przedłożył dopiero ks. prof. Ignacy Różycki. Dokonał on pełnej analizy *Dzienniczka* i opracował następujące formy kultu Miłosierdzia Bożego:

- Kult obrazu Jezusa Miłosiernego
- Święto Miłosierdzia Bożego
- Modlitwy do Bożego Miłosierdzia
- Koronka do Bożego Miłosierdzia
- Litania do Bożego Miłosierdzia
- Nowenna do Bożego Miłosierdzia

Wydaje się zasadne, by zgłębiając Boże Miłosierdzie zastanowić się, co według przekazów Siostry Faustyny jest rzeczywistym i niezaprzeczalnie pierwszorzędnym przedmiotem tego kultu, a co jego przedmiotem rzeczowym i dlatego drugorzędnym. We wszystkich

powyższych jego formach bez wątpienia najwyzszym celem pozostaje Bóg w Trójcy Świętej, będący równocześnie jego inspiratorem oraz źródłem, z którego wypływa sam dar Miłosierdzia (Różycki, 1982, s. 8; Różycki, 2008, s. 25). Należy jeszcze przy tym wskazać na dwa istotne przedmioty tego kultu: materialny i formalny. W pierwszym z nich należy wyróżnić element rzeczowy (obraz Jezusa Miłosiernego, struktura i treść Święta, formy i teksty Koronki, Litanii, Nowenny, jak też różne sposoby głoszenia i propagowania kultu) oraz element duchowy – nadprzyrodzony, którym jest Bóg w Trójcy Świętej. Drugi zaś przedmiot wyraża motyw, jaki leży u podstaw sprawowania tego kultu. Jest nim manifestacja ufności pokładanej w Bogu oraz praktyka dzieł miłosiernych względem bliźnich (Bułat, 2016, s. 149). Ta pełnia zaufania jest tak bardzo istotna, że sama w sobie i bez jej formalnosłownej obudowy (przedmiotu rzeczowego) jest najlepszym aktem czci i uwielbienia Boga w Trójcy Świętej. Oznacza to, że sam przedmiot materialny jest tu na tyle nieistotny, że gdyby nie został on zdefiniowany i wyrażony w swej formalnej postaci kultu, to ufność złożona w Bogu pozostaje najwyzszym aktem kultu i czci oddawanej Jemu i Jego Miłosierdziu. Podobnie ma się rzecz z miłosiernymi uczynkami względem bliźnich. Jeśli nie rodzą się one z ufności i zawierzenia Bogu, niewiele znaczą, ponieważ nie wypływają z Jego Miłości i Miłosierdzia, lecz są jedynie uniwersalistyczną filantropią pozbawioną jakiegokolwiek związku z nabożeństwem, czcią i uwielbieniem Boga w Trójcy Świętej. Muszą więc mieć swoje źródło w Niej, ponieważ tylko dzięki zjednoczeniu z Nią, kult Miłosierdzia może zostać włączony w długi ciąg wielowiekowej tradycji pobożności i duchowości chrześcijańskiej (Witko, 1995, s. 30) oraz pozostać znakiem na ostateczne czasy (Bernyś, 2016, s. 93) zgodnie z wolą Jezusa, którą dobrze rozumiała Siostra Faustyna (Kowalska, 1993, nr 848)².

2. Kult obrazu Jezusa Miłosiernego

Pierwsze objawienie Jezusa dotyczące namalowania obrazu miało miejsce 22 lutego 1931 roku w Płocku, podczas pobytu Faustyny w tamtejszym Domu Zakonnym. Obraz Jezusa Miłosiernego, który często jest określany „obrazem Miłosierdzia Bożego”, został postawiony w centrum pierwszej formy kultu Miłosierdzia. Wszystkie w tej kwestii otrzymane przez Siostrę wskazania można przyporządkować do trzech grup tematycznych:

² W odniesieniu do *Dzienniczka* zamiast numeru strony będzie podawany numer oznaczający boczną paginację.

- Wskazania dotyczące samego płótna (bez odniesienia do kultu)
- Wskazania odnoszące się bezpośrednio do wizerunku Jezusa Miłosiernego
- Wskazania dotyczące miejsca i funkcji obrazu w kulcie

Kult obrazu, którego domagał się Jezus, jest zakorzeniony w tradycji już od czasów Soboru Nicejskiego II (787 r.). Jego zadaniem nie jest przedstawienie niewidzialnego czy wręcz niepojętego Boga. Dzięki tajemnicy Wcielenia Chrystusa płynie z niego bowiem ewangeliczne orędzie. Płótno z wizerunkiem Jezusa było malowane na podstawie szczegółowego opisu Faustyny. Ukazuje Chrystusa w białej szacie, z prawą ręką uniesioną w geście błogosławieństwa. Lewa zaś ręka wskazuje przebity bok, z którego wychodzą dwa promienie: błady i czerwony. Symbolizują one łaski, które swe źródło mają we wnętrzu Miłosierdzia. Dokonując zestawienia promieni, których źródłem jest światłość zranionego Serca Boga, niezmiennie powinno się je odczytywać w odniesieniu do zbawczej ofiary umiłowanego Syna, szczególnie w uwagi na jej skutki dla ludzkości, tj. przebaczenie grzechów i odnowa życia, a w ostateczności perspektywa życia wiecznego (Labuda, 2001, s. 37). W obrazie Jezusa Miłosiernego nie chodzi więc tylko o efekt malarski, lecz o jego głęboką symbolikę.

Kolejny ważny element obrazu stanowią słowa zawarte w podpisie: „Jezu, ufam Tobie”. Jeszcze w czasie tworzenia malowidła ks. Michał Sopoćko unikał nazwy: „obraz Bożego Miłosierdzia”, sugerując inny napis: „Chrystus, Król Miłosierdzia” lub „Najmiłosierniejszy Zbawiciel”. Jednakże Faustyna w tej kwestii była nieustępliwa (Kowalska, 1993, nr 327). Istota i znaczenie podpisu nie odnoszą się do samych podyktowanych jej słów, lecz do tego, że powinien on wyrażać ufność w Miłosierdzie Boga w Trójcy Jedynej. Wobec tego można przyjąć, że możliwe byłoby wprowadzenie innych słów do podpisu, jak np. „Jezu, polegam na Tobie”, czy „Jezu, zdaję się całkowicie na Ciebie” (Szweda i Witko, 2015, s. 215), albowiem umieszczone pod obrazem słowa muszą stać się źródłem nadziei, pokoju, ukojenia i ufności dla wszystkich udręczonych i cierpiących, którzy będą je wypowiadać. Wraz z poleceniem Jezusa namalowania obrazu przekazał On Faustynie obietnice dla wszystkich Jego czcicieli. Polegały one na pomocy człowiekowi w doczesnej walce ze złem oraz opiece w godzinie śmierci (Kowalska, 1993, nr 48).

Chrystus zwrócił Faustynie uwagę na jeszcze jeden szczegół związany z Jego wizerunkiem. Chodziło o Jego spojrzenie z krzyża

(Kowalska, 1993, nr 326). Oznacza to, że kwestia ta ma ogromne znaczenie dla teologicznego przesłania wypływającego z tego detalu. W tamtym czasie miała miejsce podwójna interpretacja tego faktu, głównie wśród spowiedników Siostry Faustyny, którymi byli ks. Michał Sopoćko oraz o. Józef Andrasz. Pierwszy z nich odniósł się do prośby Jezusa bardzo realistycznie, twierdząc, że wzrok Jego powinien być skierowany ku dołowi, jakby patrzący z wysokości krzyża. Zwolennicy zaś drugiej teorii uważali, że chodzi o spojrzenie wyrażające Miłosierdzie. Te różne stanowiska miały również wpływ na dwie szkoły malowania obrazu. Jedna ma swoje odzwierciedlenie w płótnie Eugeniusza Kazimirowskiego, druga zaś w wizerunku Adolfa Hyły (Siepak, 1993, s. 57).

Niezależnie od naszych sympatii do autorów, docenienia ich kunsztu artystycznego, upowszechnienia się płótna czy naszego osobistego jego odbioru przedstawienie to jest wciąż jednym z najbardziej wyjątkowych, zachwycających i niepowtarzalnych wizerunków w dziejach świata. Zapewne dlatego ma pełnić podwójną funkcję w kulcie Bożego Miłosierdzia. Pierwsza została określona podczas wizji Faustyny około 1934 roku. Wówczas Jezus nazwał obraz „naczyniem”. Druga funkcja została jej objawiona na przełomie 1935/1936 roku. Ma być znakiem przypominającym ludziom wezwanie do pełnienia dzieł miłosierdzia. Należy jednak podkreślić, że to nie płótno z wizerunkiem Jezusa daje łaski, lecz udziela je sam Chrystus, gdyż malunek nie ma mocy niezależnej. Obecność obrazu ma jednak duże znaczenie w całym kulcie Bożego Miłosierdzia, gdyż jest widzialną syntezą jego głównych elementów: budzenia w człowieku ufności do Boga, otwierania go na rzeczywistość Jego Miłosierdzia oraz przypomina mu o potrzebie spełniania uczynków miłosierdzia wobec bliźnich. Płótno według słów samego Jezusa powinno mieć cześć publiczną. W ten oto sposób kult Miłosierdzia Bożego ma być sprawowany w całym świecie i ma w nim połączyć ludzkość.

3. Święto Miłosierdzia Bożego

Jezus, który chciał zapoczątkować głęboki zwrot ku Miłosierdziu Bożemu w duszy Faustyny, a dzięki niej w duszach ludzi na całym świecie, podał jej drugi oręż do skutecznego dokonania tego zbawczego dzieła. Jest nim Święto Miłosierdzia Bożego. Wynika to nie tyle z liczby objawień jemu poświęconych (23), ile z wielkości obietnic, jakie Jezus wiązał z obchodami tej uroczystości (Witko, 1995, s. 81). Pierwsza wzmianka Jezusa dotycząca ustanowienia tego Święta pochodzi z 1931

roku z czasu pobytu Faustyny w Płocku. Integracja Święta Miłosierdzia Bożego z obchodami Świąt Wielkiej Nocy, określana jako Niedziela Biała lub Przewodnia, ma duże znaczenie, ponieważ posiada głębokie uzasadnienie teologiczne. Wskazuje bowiem na ścisły związek Miłosierdzia Bożego z Misterium Paschalnym Jezusa. Ten czas w liturgii Kościoła, wyraźniej niż pozostały, ukazuje tajemnicę Miłosierdzia. Najpełniej została ona objawiona właśnie w Jego męce, śmierci i zmartwychwstaniu. Stąd też misterium odkupienia jest nierozdzielnie związane z misterium Miłości Miłosiernej (Witko, 1995, s. 85). Ustanowienie tego Święta w bezpośrednim czasie liturgii Triduum podkreśla źródło i motyw przeżywanych tajemnic wiary, czyli Miłosierdzie Boga. Inaczej mówiąc, nie byłoby dzieła odkupienia człowieka, gdyby nie było Jego Miłosierdzia. Ten związek wyraźnie dostrzegła również Faustyna. Dla niej zewnętrzna forma świętowania stanowiła realny sposób zbliżenia się do tajemnicy Miłosierdzia i otwarcia się na działanie Syna Bożego.

Podczas kolejnej wizji Jezus podał konkretny powód, dla którego domaga się ustanowienia tego Święta oraz swoje żądania, co do sposobu jego obchodzenia. Ponownie odniósł się do obrazu, który musi zostać w tym dniu uroczysto poświęcony i liturgicznie uczczony (Kowalska, 1993, nr 414). Wierni w tym dniu powinni przystąpić do spowiedzi, aby uzyskać odpuszczenie swoich grzechów, a także skorzystać ze „Źródła Życia”, czyli Komunii Świętej (Kowalska, 1993, nr 699). Wielkość łask, które nieodzownie związane są ze Świętem Miłosierdzia Bożego, uwidacznia się w trójaki sposób:

- Wszyscy ludzie mogą uczestniczyć w łaskach przygotowanych przez Jezusa
- W tym dniu chce On obdarować każdego człowieka, nie tylko łaskami zbawczymi, ale również i dobrami doczesnymi
- Wszystkie łaski i dobra są dostępne dla każdego człowieka, ale pod warunkiem, że będzie on prosił Jezusa w postawie skruchy, żalu i ufności

Mimo iż ustanowienie tego Święta w całym Kościele spotykało się z wieloma trudnościami, udział wiernych w Nabożeństwie zawsze był liczny. Zakaz wprowadzania nowych kultów został wydany przez Stolicę Apostolską. Niewątpliwie podstawowym argumentem negatywnej opinii stanowiła kwestia, jakoby w Kościele nie było zwyczajowo oddawania czci i uwielbienia tylko jednemu przymiotowi Boga w formie nadzwyczajnej uroczystości (Witko, 1995, s. 92). Pomimo tych wątpliwości od dnia kanonizacji Siostry Faustyny (30 kwietnia 2000 r.)

Jan Paweł II wprowadził na stałe do kalendarza roku liturgicznego w Kościele Katolickim Święto Miłosierdzia Bożego.

4. Modlitwy do Miłosierdzia Bożego

4.1. Koronka do Miłosierdzia Bożego

Wizje Faustyny, mające miejsce w dniach od 13 do 14 września 1935 roku, uznaje się za początek ustanowienia Koronki (Kowalska, 1993, nr 474-475), modlitwy, którą zarówno pod względem jej struktury, jak i treści ks. prof. Jan Machniak porównał do Modlitwy Jezusowej. Jego zdaniem to najpiękniejszy owoc „duchowości chrześcijańskiego Wschodu, która zwraca się do Syna Bożego z prośbą o Miłosierdzie i odpuszczenie grzechów” (Machniak, 2019).

Rozpatrując tę modlitwę w jej formalnej strukturze, trudno zgłosić jakieś znaczące wątpliwości. Należy jednak zwrócić uwagę na samo jej zakończenie, które jest istotą Koronki. Może być odmawiana zarówno indywidualnie, jak i wspólnotowo. Zastosowanie liczby mnogiej w tym miejscu ma szczególne znaczenie. Konsekwentne stosowanie formy pojedynczej naruszyłoby bowiem jej uniwersalne znaczenie w zbawczym dziele Boga. Liczba mnoga „naszego, nasze, nas, nami” odnosi się tu zarówno do samych osób modlących się, jak też i tych, za których jest ta modlitwa odmawiana. Innymi słowy nawiązuje i odnosi się do „całego świata”, zarówno do żyjących, jak i tych, którzy już odeszli do wieczności. Tym samym przez stosowanie tego swoistego „nas” Jezus wyklucza jakkolwiek zbawczy egoizm i ograniczenia w modlitwie, zarówno co do jej uczestników, jak i tych, za których jest ona odmawiana – żywych i zmarłych.

W połowie XX wieku wokół znaczenia treści Koronki miał miejsce spór teologiczny, dotyczący poprawności nadprzyrodzonego pochodzenia tej modlitwy. Można odnieść wrażenie, że nie do końca prawidłowo rozumiano słowa: „ofiaruję Ci Ciało i Krew, Duszę i Bóstwo”. Ksiądz Wincenty Granat wówczas uważał, że Koronka do Miłosierdzia Bożego zawiera pewne błędy teologiczne. W związku z zaistniałymi uchybieniami, nie może więc pochodzić od Boga. W ściślejszym ujęciu jego zarzuty dotyczyły:

Bóstwa Syna, które według W. Granata jest to samo, co i Boga Ojca, a więc nie może być ofiarowane Ojcu Przedwiecznemu. Nie powinno się składać na ofiarę czy jakkolwiek w ogóle ofiarować Bóstwa

Nie może być ono prześlaniem za grzechy, jako ofiara prześlalga, gdyż to jedynie Bóg odpuszcza grzechy. Prześlaniem za

grzechy jest Zbawiciel Wcielony w naturę ludzką – Syn Boży zrodzony cieleśnie z Maryi

Kwestia ta została wytłumaczona przez ks. prof. Ignacego Różyckiego, który dość szczegółowo wyjaśnił sens formuły: „Ciało i Krew, Duszę i Bóstwo [...] Pana naszego Jezusa Chrystusa”. Według niego wypowiedziane słowa należy zawsze rozpatrywać w komplementarnej jedności Osoby Jezusa Chrystusa – Wcielonego Syna Bożego. Niedopuszczalne jest wyrwanie z tajemnicy Wcielenia samego „Bóstwa”, jako „natury Boskiej”, ponieważ niewątpliwie jest, że Boska natura Chrystusa jest tożsama z naturą Ojca i z tego względu nie może być Mu być ofiarowana (Siepak, 2019). Ofiarowany jest Jezus Syn Maryi – Wcielony Syn Boży w Ciele i Krwi, czyli zgodnie z biblijnym rozumieniem tego zwrotu (Mt 16,17) osobą ludzką. Podczas modlitwy ofiarujemy Stwórcy Jego (Syna) Boską Osobowość i Jego Człowieczeństwo. Zatem możemy składać w ofierze nie tylko samą naturę Bożą, która jest wspólna Ojcu, Synowi i Duchowi Świętemu i jako taka nie może być Bogu Ojcu ofiarowana, lecz możemy złożyć w ofierze całą Osobę Syna Bożego, gdyż On sam złożył samego siebie jednocześnie w ofierze i darze (Siepak, 1993, s. 65-66; Ef 5,2).

Ponadto do Koronki zostały dołączone obietnice złożone przez Jezusa. Mają one charakter ogólny i szczegółowy (Kowalska, 1993, nr 1731). Punktem odniesienia jest tu wola Jezusa Syna Bożego, a więc i Jego Ojca, gdyż jest z nią w pełni zgodna. Jest ona wyrazem Ich Miłości do człowieka i w związku z tym wszystko, co jest niezgodne z Ich wolą, nie może być przez Nich udzielone. Obietnica szczegółowa dotyczy godziny śmierci (Kowalska, 1993, nr 687), a wiąże się głównie z otrzymaniem daru nawrócenia oraz śmierci w stanie łaski Bożej, którą otrzyma każdy, kto choć tylko raz odmówi całą Koronkę w postawie pełnej ufności, pokory, skruchy i żalu za swoje grzechy (Kowalska, 1993, nr 811). Ta obietnica Jezusa jest jeszcze bardziej wyjątkowa i większa od pierwszej. Jej niepowtarzalność opiera się na zapewnieniu przez Chrystusa, że umierający otrzyma tę samą łaskę nawrócenia i odpuszczenia grzechów, gdy inni w trakcie jego agonii odmówią Koronkę u jego wezwłowi. W obietnicy tej Bóg oznajmia, że ta sama łaska odpuszczenia będzie rezultatem odmówienia Koronki do Miłosierdzia przez umierającego człowieka, czy też przez innych oraz że każdy zapewni sobie łaskę dobrej śmierci przez jej odmówienie (Różycki, 1985, s. 35). Obietnica ta jest uzupełnieniem dwóch poprzednich. Związana jest ze stroną doczesną i egzystencjalną samego zgonu. Poprzednie zaś skierowane są na wartość wieczną. Należy przy tym pamiętać, że odmawianie przez wiernych Koronki do Bożego Miłosierdzia nie może być tylko

zewnątrznym aktem wewnętrznej ufności, lecz nadto musi charakteryzować się również cierpliwą wytrwałością w upraszaniu wszelkich łask w postawie pokory, skruchy oraz żalu.

4.2. Litania do Miłosierdzia Bożego

W pierwszej połowie XX wieku rozwijający się kult religijny zostaje wzbogacony o Litanię do Miłosierdzia Bożego. W Kościele katolickim termin ten oznacza modlitwę błagalną, na którą składa się szereg inwokacji do Boga, Chrystusa, Jego Matki lub Świętych, z powtarzającymi się prośbami o wstawiennictwo i opiekę. Od samego początku modlitwa ta nie jest umieszczana na czele tego kultu, można nawet przypuszczać, że jest marginalizowana. Poniekąd jest to w pełni zrozumiałe, jednak dopiero po głębszej analizie *Dzienniczka* Siostry Faustyny. Jeżeli mówimy o szerzeniu tego kultu, nie możemy zapominać przede wszystkim o jego określonej strukturze, Święto Miłosierdzia Bożego łączy się bowiem z pewnym przygotowaniem, czyli odmawianiem Nowenny. Motywem przewodnim kultu jest obraz Jezusa Miłosiernego, zaś głównym elementem składowym nabożeństwa jest Koronka. W takim układzie kultu Miłosierdzia Bożego trudno dostrzec konkretną formę Litanii. Mimo iż w *Dzienniczku* nie pojawia się ten termin, to wyłania się z niego kolejna forma nabożeństwa (Balter, 1991, s. 256). W *Dzienniczku* pod datą 12 lutego 1937 roku odnajdujemy 35 krótkich strzelistych modlitw rozpoczynających się słowami: „Miłosierdzie Boże”, a kończące się: „Ufam Tobie”.

Litania ta nie tylko stanowi akt uwielbienia Miłosierdzia, ale jednocześnie jest osobistą refleksją Faustyny nad Miłością Boga Ojca do ludzi i nad Jego Miłosierdziem względem całego stworzenia. Jest też zbiorem najistotniejszych prawd o Miłosierdziu, które nie tylko zostały Faustynie objawione, lecz których było jej dane doświadczać. Zanotowane przez Mistyczkę akty strzeliste mają na celu wzmocnienie zarówno wiary, jak i nadziei w Miłosierdzie Boga w Trójcy Jedynej. Pozwalają żyć w miłości we wzajemnej relacji do Boga i człowieka. Modlitwa Litanii wprowadza dobro nie tylko w życie osób modlących się nią, lecz także wspomaga tych, za których jest ona ofiarowywana. Z zanotowanych wezwań wyłania się jeszcze jedno ważne przesłanie, że wymienione tam ludzkie niedostatki i pragnienia nie tracą nic ze swojej aktualności. To uświadamia zasadność tej formy modlitwy oraz jej potrzebę w życiu każdego człowieka niezależnie od czasów, w których przyszło mu żyć.

Jak to zostało już wcześniej zaznaczone, w zapiskach Fausty-ny nie odnajdujemy gotowej modlitwy, która byłaby podyktowana przez Jezusa. Litania została ułożona dopiero przez jej spowiednika, ks. Michała Sopoćko, który po licznych staraniach uzyskał aprobatę kościelną i jeszcze za życia Siostry wydał ją drukiem. Jednakże publikując tekst, dokonał w niej pewnej modyfikacji. Zmiany nie oznaczały odejścia spowiednika od zasadniczych myśli samej ich autorki, gdyż miał na uwadze, iż zostały podyktowane jej przez samego Zbawiciela. Można odnieść wrażenie, że wprowadzone przez kierownika duchowego poprawki były wynikiem pewnej konieczności, by zawarte tam wezwania stały się zbliżone do formy litanii. Zapisane w *Dzienniczku* akty uwielbienia Miłosierdzia Boga w Trójcy Przenajświętszej nie stanowią w ścisłym znaczeniu modlitwy błagalnej, które powszechnie są częścią litanii. W pierwszych jej wydaniach, ks. Michał Sopoćko nazwał ją „Litanią do Miłosierdzia Bożego”. Uwagę zwraca kwestia dotycząca aklamacji, która została zmieniona na słowa „Zmiłuj się nad nami”. W powojennych publikacjach modlitwy po 1949 roku spotykamy kolejną wersję zredagowaną przez spowiednika Faustyny. Tym razem jest to „Litania o Miłosierdziu Bożym” ze słowami kończącymi wezwania: „Ufamy Tobie”. W obu przypadkach należy uznać, że modlitwy są identyczne i zawierają te same uwielbienia Bożego Miłosierdzia, podane przez Mistyczkę, jednakże zostały inaczej ułożone, można by rzec, w pewnym logicznym porządku oraz umiejętnie dostosowane do wspólnotowego jej odmawiania. Nasuwa się pytanie, czy stosowanie nazwy „o” i „do” może stanowić jakiś problem. Kwestię tę zauważył ks. Alojzy Misiak. W wydanym tomiku jego autorstwa „Modlitwy do Miłosierdzia Bożego” inwokacje te określił Litanią „o”, nie zaś „do” Miłosierdzia Bożego. W wyjaśnieniu podał, iż przez zastosowanie „o” już sama Litania wychwala mnogość oznak tegoż Miłosierdzia w dziele stworzenia i odkupienia (Misiak, 1955, s. 80). Niezależnie od zastosowanej nazwy Litania nie traci nic na swoim znaczeniu.

Ks. Michał Sopoćko, jako wierny krzewiciel kultu Miłosierdzia Bożego, w swoich dalszych rozważaniach twierdził, opierając się na uzasadnieniu biblijno-liturgicznym Litanii, że znajduje ona potwierdzenie w Tradycji oraz Piśmie Świętym. Zgodnie z zamieszczonymi w *Dzienniczku* wezwaniami tworzona na potrzeby kultu Litania przechodziła pewne modyfikacje. Ich autorem był nie tylko ks. Michał Sopoćko, lecz również wspomniany m.in. ks. Alojzy Misiak. Niezależnie od wprowadzanych przez nich zmian nie traciła ona nic na swoim znaczeniu oraz przesłaniu teologicznym. Jej wezwania są nie tylko uwielbieniem Boga, lecz również wysławiają wielkość Jego

Miłosierdzia. Akcentują to dzieła Stwórcy, poprzez które On Sam wyraża i tym samym daje poznać Swoją Miłosierną Miłość we wszelkich dobrodziejstwach wyświadczanych ludzkości, jak np. we wcieleniu, w ustanowieniu Kościoła (Chróściechowski, 1973, s. 8), w odkupieniu czy sakramentach świętych. Modlitwa ta jest także osobistą refleksją nad samą Miłością Stwórcy, zarówno do człowieka, jak i całego świata (Hermaciński, 1985, s. 97).

4.3. Nowenna do Miłosierdzia Bożego

Nowenna w liturgii katolickiej odnosi się do nabożeństwa, które poprzedza większe święta lub uroczystości i jest zanoszona do Boga lub świętych przez dziewięć kolejnych dni. Nowenna do Bożego Miłosierdzia została zapowiedziana przez Jezusa i przez Niego też została zalecona jako integralna część kultu Miłosierdzia Bożego. Jest ona najszerzej rozbudowaną formą nabożeństwa i najściślej związaną z oficjalną liturgią Kościoła w porównaniu z pozostałymi formami kultu Miłosierdzia. Dlatego też wzbudza wyjątkowe zainteresowanie liturgistów i teologów, skłaniając ich do podejmowania ciągle na nowo pogłębionej refleksji liturgicznej i teologicznej. Z jednej strony dotyczy ona kwestii jej łączności z publicznym kultem w Kościele, z drugiej zaś dotyka osobistych duchowych i egzystencjalnych przeżyć Faustyny oraz przekazanych jej nadzwyczajnych obietnic związanych z tą formą modlitwy.

Dzienniczek Apostołki dostarcza informację odnośnie do pierwszej wzmianki dotyczącej odmawiania Nowenny. Informacja pojawiła się na początku 1937 roku i niewątpliwie była efektem polecenia Jezusa. Nie zachowały się jednak żadne szczegóły dotyczące formy i treści jej pierwszego odprawienia w czasie od 26 marca do 3 kwietnia tegoż roku. Dopiero po upływie trzech miesięcy, tj. pod datą 10 sierpnia owego roku, pojawia się już gotowy tekst Nowenny (Weron, 1991, s. 244). Stąd też nie można w sposób arbitralny rozstrzygnąć, czy tekst modlitwy został podyktowany przez Jezusa, czy też sama Siostra Faustyna napisała ją i ułożyła w jej treści i formie. Nie ma to jednak większego znaczenia, ponieważ istotę stanowi tu obietnica otrzymanej łaski, jakiej dostąpią wszyscy ludzie, którzy będą w niej uczestniczyć i w intencji których będzie ona sprawowana. Otrzymają oni od Jezusa przebaczenie, wsparcie, siły oraz ochłodę w trudach ziemskiego życia, a szczególnie w godzinie śmierci, w czasie której wprowadzi On ich dusze do domu Ojca. Nie odmówi też swojej pomocy nikomu, kto zbliży się

do Niego, prosząc o zmiłowanie i przebaczenie grzechów. Pierwsze dwa zdania Nowenny wydają się tu być pewną formą tytułu tej modlitwy: „Nowenna do Miłosierdzia Bożego, którą mi nakazał Jezus napisać i odprawić przed Świętem Miłosierdzia. Rozpoczyna się w Wielki Piątek”. Dalsza część powyższego cytatu to wyjaśnienie zbawczego celu i znaczenia Nowenny. W słowach tych odnajdujemy zapowiedź osobistego posłannictwa Faustyny. Ale też zdają się potwierdzać, że to sama Faustyna napisała tę modlitwę, a Jezus podał jej tylko informację, kogo i w jakiej kolejności powinna wprowadzać w Jego Najlitościwsze Serce. W Jezusie widzi ona raczej jej Inicjatora, źródło natchnienia i inspiracji, niż autora tekstu. Dokonując analizy porównawczej Nowenny z tekstem zawartym w *Dzienniczku*, zauważa się nieliczne wprowadzone tam zmiany. Prawdopodobnie wymuszone były one jedynie kwestią poprawności językowej bądź też dostosowaniem tekstu do wymagań posoborowej nauki Kościoła Katolickiego (Weron, 1991, s. 248).

Struktura i treść Nowenny wskazują, że Faustyna przy jej pisaniu mogła skorzystać z budowy i treści uroczystej Modlitwy Powszechnej z Liturgii Wielkiego Piątku, gdyż każdy dzień tej modlitwy „składa się z zapowiedzi intencji modłów, z dwóch oracji oraz z czterowiersza rozdzielającego oracje” (Weron, 1991, s. 247). Z zanotowanych przez Faustynę słów może rodzić się przekonanie, że Nowenna znacznie głębiej wyraża zbawczy sens kultu Miłosierdzia niż Koronka, a to z tej racji, że ściślej łączy się ze Świętem Miłosierdzia Bożego, ponieważ powinna rozpoczynać się w Wielki Piątek, a kończyć w sobotę Oktawy Wielkiej Nocy. Umieszczona w takiej chronologii staje się ona doskonałym narzędziem przygotowania do obchodów samego Święta Miłosierdzia Bożego, które przewidziane jest na drugą Niedzielę Wielkanocną.

Porównując Nowennę z Koronką, należy zauważyć, iż jej praktyka jest obecnie mniej rozpowszechniona w Kościele. Niewykluczone, że przyczyna tkwi w obietnicy zawartej niejako zależnej od samej Siostry Faustyny. Zapewne niektórzy wyciągnęli wniosek, że tylko te dusze dostąpią obiecanej łaski, które zostaną przyprowadzone bezpośrednio przez Faustynę. I dlatego, gdy jej zabraknie, obietnica ta nie będzie mogła być realizowana, co w konsekwencji miałyby się stać główną przyczyną mniejszego – w porównaniu z Koronką – upowszechnienia się praktyki odmawiania Nowenny w Kościele. Nie można tu jednak absolutnie pominąć faktu, że to Faustyna z nakazu Jezusa ma obowiązek przyprowadzać wszystkich ludzi do Niego i zanurzać ich w Jego Sercu. Z treści *Dzienniczka* jasno też wynika, że Faustyna otrzymała obietnicę,

że również po swej ziemskiej śmierci będzie mogła w niebiosach pełnić swą misję w tym życiu i przyszłym (Kowalska, 1993, nr 1209). Natomiast gdy jej zabraknie, nadal będzie komu kontynuować jej misję. W pierwszej kolejności są wymienieni kapłani i zakonnicy. Mimo więc zgłaszanych w przeszłości wątpliwości nie należy zapominać, że modlitwa ta jest nade wszystko dla duchowej korzyści każdego człowieka niż dla samej Faustyny. Również należy pamiętać, że wszystko, co w całości dotyczy Nabożeństwa, jest zasadniczą częścią misji Apostołki, zgodnie z wolą samego Jezusa i przeznaczone zostało dla całej grzesznej ludzkości (Różycki, 1985, s. 21).

Zakończenie

Siostra Faustyna jako szafarka i orędowniczka Bożego Miłosierdzia wywarła duży wpływ na współczesny świat. Za życia, jako święta Kościoła, w spisanim przez siebie *Dzienniczku* nieustannie przypominała ludzkości prawdę o Bogu, który jest Miłosierny. Również po śmierci nadal jest On widoczny i odczuwalny, choćby w sprawowanym kulcie zarówno jej osoby, jak i Miłosierdzia Bożego w ich nowych formach kultu w całym Kościele Powszechnym. Każda forma uwielbienia skupia uwagę na Miłosierdziu Boga w Trójcy Jedynego. Tę koncentrację można również dostrzec w samej postawie Faustyny, niejako „kryjącej się” za obrazem Jezusa Miłosiernego. To powoduje, że na świecie wizerunek ten bardziej znany jest niż obraz mistyczki. Ona sama zaś powinna być wzorem dla ludzkości, gdyż właśnie wskazuje światu źródło Miłosierdzia, którym jest Bóg. W podobny sposób każdy powinien „chować się” za Chrystusem, by w codziennym działaniu inni poznali siłę miłości, ale w szczególności potęgę Bożego kochania. Musi to być nasze pierwsze zadanie, obowiązek oraz naturalna konsekwencja życia, by w ten sposób pokazywać Boże Miłosierdzie. Niewątpliwie na drodze doświadczenia tej Miłości pomocne będzie również uczestnictwo w nowych formach kultu Bożego Miłosierdzia. Dogłębna analiza przekazanego przez nią orędzia, a co za tym idzie, również kultu, pozwala stwierdzić, że jego teologiczna treść ściśle wiąże się z doktryną, liturgią i kultem Kościoła Katolickiego, co próbowano ukazać w niniejszym artykule.

Bibliografia

- Andrasz J., 2013, *Miłosierdzie Boże. Historia spisana przez spowiednika s. Faustyny*, WAM, Kraków.
- Balter L., 1991, *Teologiczna wartość Litanii do Miłosierdzia Bożego*, w: Balter L. (red.), *Wobec tajemnicy Bożego Miłosierdzia. Powołanie człowieka*, t. 8, Pallottinum, Poznań, s. 255-258.
- Bernyś M., 2016, *Miłosierdzie największy przymiot Boga u świętej Faustyny i w dziejach Kościoła*, Apostolicum, Żąbki.
- Bułat K., 2016, *Kult Najświętszego Serca Pana Jezusa oraz Miłosierdzia Bożego: podobieństwa i różnice*, w: Łabuda P., Rojowski L. (red.), *Miłosierny i sprawiedliwy. W kręgu Miłosierdzia Bożego*, Biblos, Tarnów, s. 143-155.
- Chróściechowski J., 1973, *Historia Nabożeństwa do Miłosierdzia Bożego w naszych czasach*, b.w., Rzym.
- Hermaciński R., 1985, *Kult Jezusa Miłosiernego*, w: Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego (red.), *Postanie Miłosierdzia Bożego*, t. 3, bw, Gorzów Wielkopolski.
- Kowalska F., 1993, *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, Księża Marianie, Warszawa.
- Łabuda T., 2001, *Promienie łask. O malarskim odtworzeniu wizji św. Faustyny Kowalskiej*, Księża Marianie, Kraków.
- Machniak J., 2019, *Św. Siostra Faustyna Kowalska (1905-1938) Doktorem Kościoła* [on-line], <http://www.janmachniak.pl/index.php/publikacje-2/59-w-siostra-faustyna-kowalska-1905-1938-doktorem-kosciola> [dostęp: 7.09.2020].
- Misiak A., 1955, *O Miłosierdziu Bożym. Wyjątki z Dzienniczka Siostry Faustyny (ze Zgromadzenia Matki Bożej Miłosierdzia)*, b.w, Paryż.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, 1980, Pallottinum, Poznań – Warszawa.
- Różycki I., 1982, *Miłosierdzie Boże. Zasadnicze rysy Nabożeństwa do Miłosierdzia Bożego. Referat wygłoszony na sympozjum, które odbyło się w 50 rocznicę objawienia s. Faustynie Kowalskiej, obrazu Miłosierdzia Bożego (1931-1981)*, Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, Kraków.
- Różycki I., 1985, *Rozważania o Bożym Miłosierdziu*, Wydział Kurii Metropolitalnej, Kraków.
- Różycki I., 2008, *Nabożeństwo do Miłosierdzia Bożego. Studium teologiczne Dzienniczka świętej Siostry Faustyny Kowalskiej na temat nabożeństwa*, Misericordia, Kraków.

- Siepak E., 1993, *Życie zwyczajne uczyniła nadzwyczajnym*, Sanktuarium Bożego Miłosierdzia, Kraków – Łagiewniki.
- Siepak E., 2019, *Koronka do Miłosierdzia Bożego* [on-line], <https://www.faustyna.pl/zmbm/koronka-do-milosierdzia-bozego/?wide=true#more-802> [dostęp: 7.09.2020].
- Szafraniec K., 1983, *Iskra. Życiorys Siostry Marii Faustyny Kowalskiej słuźebnicy Bożej, profeski Koadiutorki Zgromadzenia SS. Matki Bożej Miłosierdzia 1905-1938*, Pallottinum, Poznań – Warszawa.
- Szweda P. i Witko A., 2015, *Tajemnica Bożego Miłosierdzia. 1001 faktów*, Wydawnictwo M, Kraków.
- Weron E., 1991, *Teologiczna analiza Nowenny do Miłosierdzia Bożego*, w: Balter L. (red.), *Wobec tajemnicy Bożego Miłosierdzia. Powołanie człowieka*, t. 8, Pallottinum, Poznań, s. 243-253.
- Witko A., 1995, *Nabożeństwo do Miłosierdzia Bożego według bł. Faustyny Kowalskiej*, WAM, Kraków.